

الهوامش:

- ١ الكلبى، هشام بن محمد، جمهرة النسب، تحقيق: ناجي حسن (بيروت: عالم الكتب، ١٤١٣هـ/١٩٩٣م)، ١٩.
- ٢ ابن حزم، علي بن أحمد، جمهرة أنساب العرب، ط ٢ (بيروت: دار الكتب العلمية، ١٤٢٤هـ/٢٠٠٣م)، ٩، ١٠.
- ٣ ابن حبيب، محمد بن حبيب، كتاب المنطق في أخبار قريش، تصحيح وتعليق: خورشيد أحمد فاروق (بيروت: عالم الكتب، ١٤٠٥هـ/١٩٨٥م)، ٤٧.
- ٤ ابن سعيد الأندلسي، علي بن موسى، نشوة الطرب في تاريخ جاهلية العرب، تحقيق: نصرت عبد الرحمن، ج ١ (عمّان: مكتبة الأقصى، ١٩٨٢م)، ٣١٥، ٣١٧.
- ٥ الفاكهي، محمد بن إسحاق، أخبار مكة في قديم الدهر وحديثه، تحقيق: عبد الملك بن عبد الله بن دهميش، ط ٤، ج ٥ (مكة المكرمة: عبد الملك بن دهميش، ١٤٢٤هـ/٢٠٠٣م)، ١٤٥، ١٤٦؛ ابن حبيب، ٢٨٣.
- ٦ الكلبى، ٦٠٥ - ٦١٣.
- ٧ الفاكهي، ج ٥، ١٤٥، ١٤٦.
- ٨ ابن حبيب، ٢٨٣.
- ٩ الفاكهي، ج ٥، ١٤٥.
- ١٠ ابن حبيب، محمد بن حبيب، كتاب المحبر، تحقيق: إيلازة ليختن شتيتز (بيروت: دار الآفاق الجديدة، د.ت)، ١٣٦.
- ١١ ابن حبيب، كتاب المحبر، ١٧٩، ١٨١.
- ١٢ القاسي، محمد بن أحمد، شفاء الغرام بأخبار البلد الحرام، تحقيق: عمر عبد السلام تدمري، ج ٢ (بيروت: دار الكتاب العربي، ١٤٠٥هـ/١٩٨٥م)، ٤٥.
- ١٣ الفاكهي، ج ٥، ١٤٦؛ ابن حبيب، المنطق، ٢٨٤.
- ١٤ الفاكهي، ج ٥، ١٤٦، ١٤٧.
- ١٥ الفاكهي، ج ٥، ١٤٦، ١٤٧؛ القاسي، ج ٢، ١٠٦ - ١٠٩.
- ١٦ ابن سعيد الأندلسي، ج ٢، ٦٦٩.
- ١٧ الأفغاني، سعيد، أسواق العرب في الجاهلية والإسلام، ط ٢ (دمشق: سعيد الأفغاني، ١٣٧٩هـ/١٩٦٠م)، ٢٢٢، ٢٢٣.

صلاح حمودي

بنو بَجِيلَة

يقول ابن حزم في (جمهرة أنساب العرب): قبائل بجيلة أربع: قَسْر، وعرينة، وأحمس، ودهن. والنسبة إلى بجيلة (بجَلِي) بفتح الجيم. ولد عبقر بن أنمار: مالكاً، وهو قسر، بطن، وعَلَقَة. ومن قَسْر بطون جمّة، منهم بنو عرينة بن نذير بن قسر ابن عبقر وغيرهم. ومنهم جرير بن عبد الله بن جابر رضي الله عنه، وهو الشليل... ابن قسر بن عبقر بن أنمار، وجرير صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم. وهو الذي جمع بجيلة بعد أن كانوا متفرقين في أحياء العرب. وكانت بجيلة قد خاضت حرباً شديدة مع كلب بن وبرة في موضع يُعرف بالفجار. وبنو قسر: عبد الله، وعبيد الله، والمنذر، وإبراهيم، ومن ولده جعفر بن محمد بن بشير بن جرير ابن عبد الله، محدث، أخذ عن مالك بن أنس.

محكمات: مطر ونبات، وأبء وأمهات، وذاهب وآت، ونجوم تمور، وبحر لا يغور، وسقف مرفوع، ومهاد موضوع، ليل داج، ونهار ساج، وسماء ذات أبراج. مالي أرى الناس يذهبون ولا يرجعون؟ أرضوا فأقاموا أم حُبسوا فناموا؟ يا معشر إباد، أين تمود وعاد؟ أين الظلم الذي لم يُنكر؟ أين العرف الذي لم يشكر؟ يقسم بالله قَس أن لله ديناً هو خير من دينكم هذا. ثم أنشد:

14 Temmuz 2017

في الذاهبين الأوليين
من القرون لنا بصائر
لما رأيت مسوار
للموت ليس لها مصادر
ورأيت قومي نحوها
يمضي الأكابر والأصاغر
لا يرجع الماضي ولا
يبقى من الباقيين غابر
أيقنت أنني لا محالة
حيث صار القوم صائر

ومن طريف ما ذكر عن بني إباد ما عُرف بـ(الصفقة الخاسرة). فقد ذكر سعيد الأفغاني (١٧) أن إباداً كانت تُسبّ بالفسو، وتُعبّر به. فقام رجل من بني إباد بسوق عكاظ، ومعه بُردا حبرة، فقال: من يشتري مني عار الفسو بهذين البُردين؟ فقام عبد الله بن بيدرة، أخو مهو (ومهو حي من بني عبد القيس)، فقال: هاتهما، واشهدوا أنني اشتريت عار الفسو من إباد لعبد القيس بهذين البُردين. فلما أتى رحله، وسُئل عن البُردين قال: اشتريت لكم بهما عار الدَّهر. فوثب عبد القيس (أي أحد بني عبد القيس) وقال:

إن الفساة قبلنا إباد
ونحن لا نفسو ولا نكاد
وتفرّق الناس عن عكاظ بابتياح عبد القيس عار الفسو،
حتى قال الشاعر:

يا من رأى كصفقة ابن بيدرة
من صفقة خاسرة مخسرة
المُشتري الفسو ببُردِي حبرة
شلت يمين صافق ما أخسره
وسارت تلك الصفقة الخاسرة مثلاً بين الناس، فكان يُقال:

أخسر صفقة من شيخ مهو.

31. el-Bekkâ' Heyeti	Bekka (Beni) 020548	682
32. Tüciib Heyeti	Tüciib (Beni) 191418	683
33. Bâhile Heyeti	Bahile (Beni) 020135	683
34. Şeybân Heyeti	Şeyban (Beni) 182373	683
35. Kuşeyr b. Ka'b Heyeti	Kuşeyr (Beni) 111429	684
36. Ceysân Heyeti		684
37. Havlân Heyeti	Havlân (Beni) 080303	685
38. Gassân Heyeti		685
39. Gâmid Heyeti		685
40. Becile Heyeti	Becile (Beni) 020448	686
41. Necrân Heyeti		687
42. el-Hâriş b. Ka'b Heyeti	Haris b. Ka'b (Beni) 080611	689
43. 'Abs Heyeti	Abs (Beni) 010568	689
44. Hilâl b. 'Âmir		690
45. Muhârib Heyeti	Muharib (Beni) 131903	690
46. Tağlib Heyeti	Taglib (Beni) 190095	691
47. Haş'am Heyeti	Has'am (Beni) 080667	691
48. Şâdef Heyeti	Sadif (Beni) 180119	692
49. Kinde Heyeti	Kinde (Beni) 11102	692
50. Haçramevt Heyeti		693
51. Ezd Heyeti	Ezd (Beni) 051204	693
52. er-Rehâ Heyeti		694
53. Neça' Heyeti	Neha (Beni) 140302	694
H. Vedâ Haccı	Veda Haccı 210157	695
I. Hz. Peygamber'in Vefatı		698
BİBLİYOGRAFYA		701

EKLER

A. Hz. Peygamber'in Hayatındaki Bazı Zaman Arakları	713
B. Siyer Kronolojisi	715
C. Yeni Takvim	729
D. Çizimler	761
1. Güneş Tutulmaları	761
2. Ay Tutulmaları	764
E. Listeler	769
1. Haritalar	769
2. Resimler	769
3. Tablolar	770
4. Tarihler	771

١٥٣ م المالكي، عبدالله بن جاراالله بن مشيب (١٣٧٠ هـ -)
Becile بني مالك الحجاز : ماضيا و حاضرا/ تأليف

عبدالله بن جاراالله المالكي . - ط ١ . - بني مالك ،
السعودية: ع . ج . المالكي، ١٤١٧ هـ - ، ١٩٩٧ م
(جدة : شركة المدينة المنورة للطباعة).

١٠٧ ص : ايض ؛ ٣٠ سم

ردمك 9960-31-898-2

١. بجيلة (قبيلة) ٢. بنو مالك (قبيلة)

٣. القبائل العربية - السعودية ٤. القبائل العربية -

الحجاز . أ . العنوان

٢٣ RALIK 1998

١٥٣ م المالكي ، سعيد عبدالكريم

Becile مختصر تاريخ نسب بجيلة بني مالك / جمع وتنسيق

سعيد عبدالكريم المالكي . - [د.م.]: س . ع . المالكي،

١٤١٧ هـ - ١٩٩٦ م (الرياض : مطابع دار الهلال).

٣٠٤ ص : خرائط ، صور ؛ ٢٤ سم

ردمك 9960-31-647-5

١. الانساب العربية ٢. القبائل العربية -

السعودية . أ . العنوان

MAJLIS YABRUK NIBRAT
IN JAWA KUNYAR
SUNDA GELIN DUKOMAN

madde: BECILE

T. A. : c. 2 , s. 501

M. L. : c. 1 , s. 233

B. L. : c. 12 , s. 1443

A. Br. : c. , s.

D. 2251

الطبعة ٣٠ Kachire يولييه - سبتمبر ٢٠٠٢

حوليات آداب عينه شمسك

S 225-259

بجيلة

في عهد شيخها جرير بن عبد الله

22 EKIM 2014

د. شبيخة أحمد الخليفة

مدرس التاريخ الإسلامي

قسم التاريخ - كلية الإنسانيات والعلوم الاجتماعية

جامعة قطر

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN BAKIMAN

3 TEMMUZ 2002

BAJILA 125

methods of fishing with new nets and other equipment that will tie them to the modernizing economy of Indonesia.

BIBLIOGRAPHY

- Fox, James J., "Notes on the Southern Voyages and Settlements of the Sama-Bajau", *Bijdargen to de Taal, Land-en Volkenkunde*, 133, 1997, pp. 459-65.
- Nimmo, H. Arlo, "A Functional Interpretation of Bajau Songs", *Directions in Pacific Traditional Literature*, edited by Adrienne L. Kaeppler and H. Arlo Nimmo, Honolulu, Bishop Museum Press, 1976.
- , *The Sea People of Sulu*, San Francisco, Chandler, 1972.
- , "Reflections on Bajau History", *Philippine Studies*, 16, 1968.
- Sather, Clifford, "Bajau Laut", *Ethnic Groups of Insular Southeast Asia*, edited by Frank M. LeBar, Vol. 2, New Haven, Human Relations Area Files Press, 1975.
- , "The Bajau Laut", *Essays on Borneo Societies*, edited by Victor King, Oxford, Oxford University Press, 1978.
- , "Kinship and Contiguity: Variation in Social Alignments Among the Semporna Bajau Laut", *The Societies of Borneo*, edited by G.N. Appell, Washington, D.C., American Anthropological Association, 1976.
- Sopher, David E., *The Sea Nomads*, Singapore, National Museum, 1977.
- Szanton, David, "Art in Sulu: A Survey", *Sulu's People and Their Art*, edited by Frank Lynch, IPC Papers, 3, Quezon City, Ateneo de Manila University Press, 1963.
- Zacot, Francois, "To Be or Not to Be Badjo—This is Our Question", *Prisma*, 10, 1978, pp.17-29.

I. YUSUF

Bajila ✓

Tribe of Arabia

The Bajila are an Arab tribe, reckoned along with Khath'am as a subdivision of Anmar. The *nisba* is Bajali. Bajila is sometimes said to be a woman, but her place in the genealogy is vague. Some genealogists held that Bajila was a Yemenite tribe; others made Anmar the son of Nizar b. Ma'add b. 'Adnan.

The tribe was sometimes taunted with this uncertainty about their ancestry. Along with Khath'am, Tamim, Bakr and 'Abd Bakr and 'Abd al-Kays they raided 'Iraq under Shahpur II (c. 310–379), but suffered severely when he counter-attacked.

In Muhammad's time they were found in a part of the mountain chain of the Sarat some distance south of Mecca. As a result of feuds with neighbouring tribes and between the clans of Bajila (such as Ahmas, Kasr, Zayd b. al-Ghawth, 'Urayna), the tribe became scattered and many parts of it had to seek protection (*jiwar*) from stronger tribes.

Towards the end of Muhammad's life Jarir b. 'Abd Allâh al-Bajali came to him with 150 men professing Islam, and was sent to destroy the idol Dhu'l-Khalasa at Tabala, which was worshipped by Bajila and Khath'am.

Jarir performed various other commissions efficiently and under Abu Bakr and 'Umar was an important military leader. He and the men of Bajila who followed him seem to have been independent allies of the caliph for a time, and by treaty with 'Umar were to receive a quarter of what was captured, that is, presumably of the lands in the Sawad (al-Baladhuri, *Futuh*, 253, 267), but three years later they were persuaded to give up their lands and to receive instead a stipend.

Umar ordered sections of Bajila which were under the protection (*jiwar*) of other tribes to attach themselves to Jarir (*Mufaddaliyat*, L.C.). It is stated that at this time 'Arfaja b. Harthama of Barik, a part of the Azd, though only a *half* of Bajila, was its *sayyid* Khalid b. 'Abd Allâh al-Kasri, who was prominent in the later Umayyad period, belonged to Bajila.

BIBLIOGRAPHY

- Hakima, Ahmad Abu, *History of Eastern Arabia 1750–1800*, Beirut, 1965.
- Ibn Bishr, *'Unwan al-majd fi ta'rikh Najd*, Beirut, nd.
- Ibn Hajar, *Usd al-Ghaba*, I, p. 279.
- Munir al-'Ajlanî, *Ta'rikh al-bilad al-'Arabiyya al-Su'idiyya*, Beirut, nd.
- Philby, H. St. J.B., *Sa'udi Arabia*, London, 1954.
- Sumuw al-Amir Su'ud b. 'Adul, *Ta'rikh mulul al-Su'ud*, Riyadh, 1961.
- Winder, R.B., *Saudi Arabian in the nineteenth century*, London, 1965.
- Wustefeld, F., *Register zu den genealogische Tabellen*, 101–3 also *Die Chroniken der Stadt Mekka*, Leipzig, 1858, II, p. 134.

A.M. WEIS

ومساور بن عبد الحميد وجمع من
الفرسان الشجعان ، وصهوان بن يحيى
من الفقهاء .

البحترى

شاعر عباسي ، وهو ابو عبادة الوليد
ابن عبيد ولد بمنبج حول عام ٢٠٤ هـ
(٨١٩ م) ينسب الى بحتر احدي
بطون قبيلة طيء فعرف بالبحترى
والطائي واشتهر بأشعاره في المديح
والوصف واتصل ببلاط الخلفاء
العباسيين في بغداد واصبح شاعر القصر ،
لهذا كان ديوانه سجلا لأعلام عصره
وأحداثه الكبرى ، ممن عاصروهم البحتري
من الخلفاء المعتصم والوائق والمستعين
والمعتز والمهتدي والمعتمد ، ومن الوزراء
محمد بن عبد الملك بن الزيات والفتح
بن خاقان ، ومن الشعراء ابو تمام ،
واختلف نقاد الأدب في المفاضلة بين أبي
تمام والبحتري ، له ديوان شعر طبع لأول
مرة في استانبول عام ١٣٠٠ هـ
(١٨٨٢ م) وله ديوان « الحماسة »
كما ينسب اليه كتاب « معاني الشعراء »
توفي عام ٢٨٤ هـ (٨٩٧ م) .

بحر

البحر في اللغة غير البر ، سمي كذلك
لعمق واتساعه ، كما استخدم البحر
بمعنى النهر ومثاله بحر الغزال وبحر
الشريعة ، واستخدم البحر بمعنى المحيط
أو مضافا له كالبحر المحيط أو بحر
الظلمات ، أو بمعنى البحيرة مثل بحر
خوارزم ، قال تعالى : « وما يستوى
البحران هذا عذب فرات سائغ شرابه
وهذا ملح أجاج » وقوله : « قل من
ينجيكم من ظلمات البر والبحر »
وقوله : « وإذا البحار فجرت »
وقوله : « والبحر يمدد من بعده سبعة

أنحاء مختلفة من هذا الاقليم منها
البشارية * والعبادة (وكلتاها تسكن
المنطقة بين حدود مصر والسودان)
وبنو عامر والهندندرة .

(تنطق عادة بضم أولها)

تقرأ : Beja, Bega

ابو بجير

شاعر جاهلي من أصحاب المعلقات ،
وهو ابو بجير الحارث بن عباد من شعراء
الطبقة الثانية ومن سادات العرب في
العصر الجاهلي ، شهد حرب البسوس *
ثم اعتزلها مع قومه من بكر حتى أسرف
المهلل في القتل وقتل ولده بجير فثارت
به الحمية ونادى في قومه بالحرب
بقصيدة في ١٠١ بيت اعتبرت من
المعلقات ، توفي حول عام (٥٠ ق.هـ) .
٥٧٠ م .

البجيرمي

فقيه مصري ، وهو سليمان بن محمد
ابن عمر ، ولد عام ١١٣١ هـ (١٧١٩ م)
وقدم الى القاهرة ودرس بالجامع الأزهر
وتوفر على فقه الشافعية تأليفا وتدريسا
وكف بصره في أخريات حياته له
« التجريد » في فقه الشافعية و « تحفة
الحبيب » حاشيه على شرح الخطيب في
الفقه في أربعة أجزاء . توفي عام ١٢٦١ هـ
(١٨٠٦ م) .

بجيلة

قبيلة عربية قديمة تنسب الى ام
جاهلية يمانية هي بجيلة بنت صعاب بن
سعد العشيرة ، هاجرت من اليمن قبيل
البعثة وتفرقت بين أنحاء الجزيرة في
الحجاز والطائف والبحرين ، والنسبة
الى بجيلة بجلي * وممن اشتهر منهم
الأشهب بن بشر ورفاعة بن شداد

وی بالغ بر ۶۰ هزار حدیث شنیده بوده است (ابن نقطه، ۱۷۶/۲-۱۷۷؛ ذهبی، تاریخ، ۴۲۰). عنایت فراوان بجبری به طلب حدیث و تحمل خیر، جایگاه حدیثی وی را بدانجا رساند که نویسندگان بعدی، از او به عنوان ثبت، صدوق و حافظ یاد کرده‌اند (همو، سیر، ۴۰۲/۱۴؛ ابن نقطه، ۱۷۵/۲). توانایی بجبری در حدیث به ویژه به سبب مسافرت‌های فراوانش موجب علو آسانید او بود و همین عوالی، بسیاری کسان را برای طلب حدیث نزد او می‌کشاند و ابوسعید ادریسی که به سبب بُعد مسافت نتوانسته بود از عوالی او بهره ببرد، ناخرسند بود (نک: ذهبی، همان، ۴۰۳/۱۴).

در میان شاگردان او می‌توان به ابن حبان، ابوبکر محمد بن علی قفال چاچی، علی بن بندار صیرفی، احمد بن جناح کُشانی، سهل بن سری بخاری، اعین بن جعفر سمرقندی و ابونصر گزمینی اشاره کرد (ابن حبان، ۵۷/۸؛ بیهقی، سمعانی، ابن عساکر، همانجاها؛ ابن نقطه، ۱۷۶/۲).

آثاری را برای بجبری بر شمرده‌اند که بیشتر آنها از میان رفته است. مهم‌ترین اثر وی، مجموعه‌ای حدیثی بوده است که در منابع از آن با عناوینی چون *الجامع المسند، الجامع الصحیح*، یا به طور مطلق *الجامع* و *المسند* یاد شده است. نسخه‌ای خطی از این اثر در کتابخانه ظاهریه دمشق نشان داده شده است که بر اساس اطلاعات نسخه شناختی، در شیوه تبویب با صحیح بخاری قابل قیاس است (نک: ظاهریه، ۳۶۵؛ برای تداول آن، نک: سمعانی، همانجا، نیز *التحجیر*، ۸۷/۲؛ یاقوت، همانجا). از دیگر آثار او می‌توان به *المراسیل، التفسیر* (ابن نقطه، همانجا) و جزئی حدیثی (بغدادی، ۳۶۱/۱) اشاره کرد. کتاب *التفسیر* او انگیزه داوودی برای آوردن نام او در طبقات المفسرین بوده است (۹/۲؛ برای محدثانی از فرزندان بجبری، نک: سمعانی، *الانساب*، ۲۸۷/۱).

مآخذ: ابن حبان، محمد، صحیح، به کوشش شعیب ارنؤوط، بیروت، ۱۴۰۸/ق/۱۹۸۸؛ ابن عساکر، علی، تاریخ مدینه دمشق، عمان، دارالبشیر: ابن ماکولا، علی، *الاکمال*، به کوشش عبدالرحمان بن یحیی معلمی یمنی، حیدرآباد دکن، ۱۹۶۲م؛ ابن نقطه، محمد، *التقیید*، حیدرآباد دکن، ۱۴۰۴/ق/۱۹۸۴م؛ بغدادی، *ایضاح*، بیهقی، احمد، *السنن الکبری*، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۶ق؛ داوودی، محمد، *طبقات المفسرین*، بیروت، ۱۴۰۳/ق/۱۹۸۳م؛ ذهبی، محمد، *تاریخ الاسلام*، حوادث سالهای ۳۰۱-۳۱۰، به کوشش عمر عبدالسلام تدمری، بیروت، دار الکتب العربی؛ همو، *سیر اعلام النبلاء*، به کوشش شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت، ۱۴۰۴/ق/۱۹۸۴م؛ همو، *المشبه*، به کوشش علی محمد بجاوی، قاهره، ۱۹۶۲م؛ سمعانی، عبدالکریم، *الانساب*، به کوشش عبدالله عمر بارودی، بیروت، ۱۴۰۸/ق/۱۹۸۸م؛ همو، *التحجیر*، به کوشش منیره ناجی سالم، بغداد، ۱۳۹۵/ق/۱۹۷۵م؛ ظاهریه، خطی (حدیث)، البانی؛ یاقوت، بلدان. فرامرز حاج منوچهری

بجیله، یکی از قبایل مشهور عرب قحطانی که در صدر اسلام نقش مهمی در حوادث عراق داشت. نام این قبیله که فرزندی نیز از آن در اشعار خود یاد کرده (۳۷۱/۱) - مأخوذ از نام بجیله، دختر صعوب بن سعد العشیره است (سمعانی، ۹۱/۲؛ قلقشنودی، ۳۲۹/۱؛ ابن اثیر، ۲۷۹/۱).

از بجیری دو اثر در فقه شافعی باقی است:
۱. *التجرید لنفع العیبد*، حاشیه‌ای بر شرح *منهج الطلاب* قاضی زکریا انصاری در ۴ جلد که مشتمل بر دوره‌ای کامل از ابواب فقهی است. وی این کتاب را به درخواست برخی از دوستانش، و بر پایه حواشی نگاشته که پیش‌تر بر شرح *منهج* و حاشیه *شبراملسی* نوشته بوده است (نک: ۳/۱). این کتاب در قاهره (۱۲۸۶، ۱۳۰۹ و ۱۴۱۱ق) و سپس در بیروت (۱۴۱۵ق/۱۹۹۵م) منتشر شده است.

۲. *تحفة الحیب علی شرح الخطیب*، که حاشیه‌ای است بر *الافتاح فی حل الفاظ ابی شجاع*. چنانکه بجیری خود گفته است، وی ابتدا برخی از حواشی *المنهج* را برگزیده، و سپس مطالبی بر آن افزوده است (نک: ۷/۱). این کتاب نخست در قاهره (۱۲۸۶ و ۱۳۰۹ق) در ۴ جلد و سپس در بیروت (۱۴۱۷ق/۱۹۹۶م) در ۵ جلد به چاپ رسیده است.

مآخذ: بجیری، سلیمان، *التجرید لنفع العیبد*، بیروت، ۱۴۱۵ق/۱۹۹۵م؛ همو، *تحفة الحیب*، بیروت، ۱۴۱۷ق/۱۹۹۶م؛ بیطار، عبدالرزاق، *حلیة البشر*، به کوشش محمد بهجت بیطار، دمشق، ۱۳۸۲ق/۱۹۶۳م؛ جبری، عبدالرحمان، *عجائب الآثار*. به کوشش حسن محمد جوهر و دیگران، قاهره، ۱۳۸۶ق/۱۹۶۶م؛ خفاجی، محمد عبدالمنعم، *الازهر فی الف عام*، بیروت، عالم الکتب؛ دمیاطی، ابوبکر، *اعانة الطالبین*، بیروت، دار الفکر؛ شروانی، عبدالحمید، *حواشی*، بیروت، دار الفکر؛ مرادی، محمد، *سلک الدرر*، بیروت، ۱۴۰۸ق/۱۹۸۸م؛ نووی جاوی، محمد، *نهاية الزین*، بیروت، دارالفکر. سیمین محقق

بججیری، ابوحفص عمر بن محمد بن بجیر بن حازم همدانی سمرقندی (۲۲۳-۳۱۱ق/۸۳۸-۹۲۳م)، محدث و مفسر ماوراءالنهر. در برخی از آثار نام نیای او به صورت حازم آمده است (مثلاً نک: سمعانی، *الانساب*، ۲۸۶/۱؛ ابن عساکر، ۳۴۹/۱۳).

خاستگاه اصلی خاندان او قریه *خُشوفَعَن* (= رأس القنطرة)، یکی از قرای سفد بود و به همین سبب، به *خُشوفَعَنی* نیز شهرت داشت (یاقوت، ۴۴۷/۲). بججیری در این دیار در خاندانی اهل علم (نک: سمعانی، همان، ۲۸۶/۱-۲۸۷؛ ذهبی، *المشبه*، ۴۸۱-۴۹) رشد کرد و ضمن آموزش علوم متداول نزد پدر، همراه او به سرزمینهای گوناگون اسلامی از جمله خراسان، بصره، کوفه، حجاز، شام و مصر سفر کرد و از مشایخ بسیاری دانش آموخت (نک: همو، *تاریخ*...، ۴۱۹-۴۲۰). سفرهای فراوان او برای طلب و استماع حدیث، سبب گشت تا نویسندگان بعدی از او به عنوان «رحاله» یاد کنند (مثلاً ابن نقطه، ۱۷۵/۲). در میان استادان بنام او افزون بر پدرش، می‌توان از کسانی چون محمد بن بشار بُندار بصری (د ۲۵۲ق/۸۶۶م)، محمد بن مُثنی بصری (د ۲۵۲ق)، عیسی بن حماد مصری (د ۲۴۸ق)، عمر و بن علی فلاس بصری، عباس ابن ولید خلّال (در دمشق)، ابوطاهر ابن سُرُح و اسحاق بن شاهین واسطی یاد کرد (نک: بیهقی، ۴۶۹/۲؛ ابن عساکر، همانجا؛ ابن ماکولا، ۴۶۴/۱؛ سمعانی، همان، ۲۸۶/۱؛ ابن نقطه، ۱۷۵/۲-۱۷۶؛ ذهبی، سیر...، ۴۰۳/۱۴).

بججیری که ظاهراً بیشترین بهره علمی را از محمد بن بشار برده است، خود به ۳ دوره حضور در محضر شیخ اشاره کرده، و گفته است که از

بجاية - الجزائر

البيجة - السودان

بجيلة (قبيلة -)

بجيلة (قبيلة -)

تنتهي قبيلة بجيلة إلى الجذم القحطاني، وقحطان تتفرع إلى فرعين: كهلان وحمير، وإلى كهلان ينتمي جُلُّ القبائل القحطانية، وهي كذلك تتفرع إلى فرعين كبيرين: مالك وعريب، وإلى مالك تنتمي قبيلة بجيلة. وبجيلة امرأة تزوجها أنمار فولدت له أولاداً أطلق عليهم اسم أمهم، ويذهب بعض النسّابين إلى أن بجيلة كانت امرأة حبشية حضنت أولاد أنمار فنسبوا إليها. وبين النسّابين خلاف في نسب أنمار، فذهب طائفة منهم إلى أنه عدناني الأصل، ولكن جُلَّ علماء النسب يؤكدون أن قبيلة بجيلة يمانية النجار، وقد عوملت في الإسلام على أنها من قبائل اليمن، وهو المرجح.

وقد ولد أنمار خثعماً، وأمّه هند بنت مالك، وطائفة من الأولاد نسبوا جميعاً إلى أمهم

بجيلة منهم: عبقر، وصُهَيْبة، والغوث، وأشهل، وطريف، ومن أشهر بطون بجيلة قَسْر بن عبقر، وأحمس بن الغوث، وفتيان بن زيد بن الغوث.

مواطنها

يذكر الأخباريون أن قبائل العرب كانت تنزل جميعها في أول أمرها تهامة، ثم افترقت في شتى المواطن، ومن القبائل التي جلت عن تهامة قبيلة بجيلة وأختها خثعم وقد نزلتا جبال السراة الوسطى، وهي حاجز بين نجد وتهامة. والسراة سلسلة من الجبال تمتد من الطائف إلى أقصى بلاد اليمن، ومن منازل بجيلة في السراة حلية وأسالمة وحِقَال. وقد استقرت بجيلة في منازلها هذه حتى وقعت الحرب بين بطونها وأفنت عدداً كبيراً من أبنائها، فاضطروا إلى الجلاء عن منازلهم وتفرقوا في قبائل العرب، ومن القبائل التي نزلوا في

جوارها بنو جعفر بن كلاب، وكنب بن وبرة، وبنو سليم، وسعد بن تميم، وذهل بن شيبان.

أخبارها في الجاهلية ورجالها المشهورون

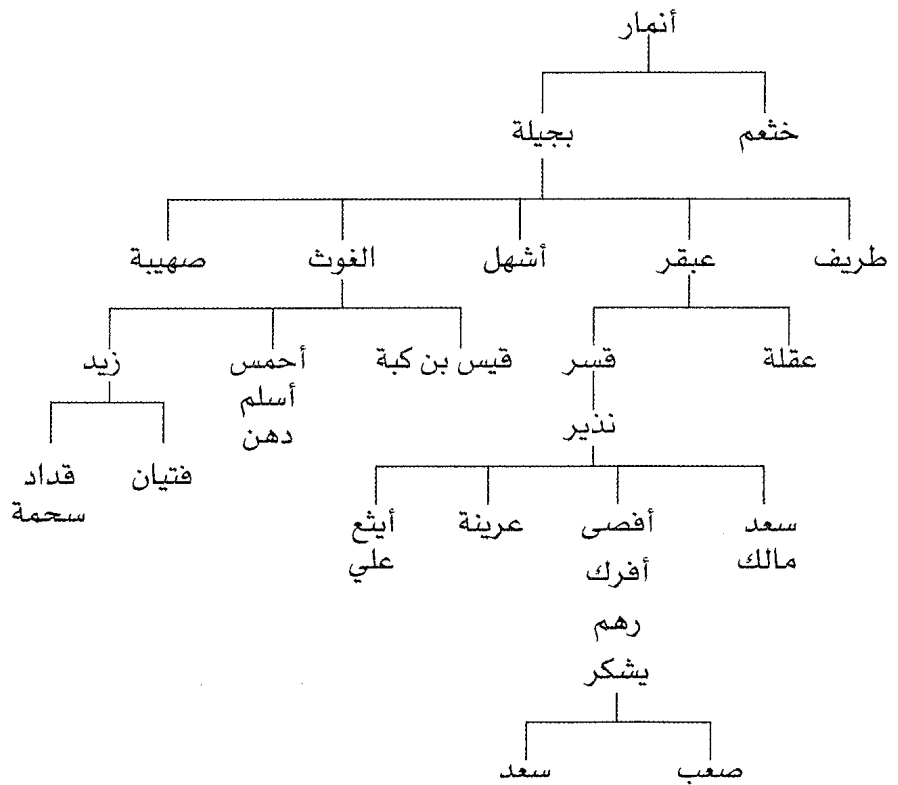
كانت قبيلة بجيلة في الجاهلية على الوثنية، شأن جُلِّ قبائل العرب، وكان لها صنم يعرف بذي الخَلصة. وكانت تشاركها في تقديسه خثعم وباهلة ودوس وأزد السراة وقبائل أخرى، وكان موضعه بنبالة، بين مكة واليمن، وله بيت يُحجّ إليه. فلما جاء الإسلام مضى جرير بن عبد الله مع جماعة من قومه بأمر رسول الله ﷺ فحطّم الصنم وأحرق البيت.

ومن رجال بجيلة البارزين في الجاهلية شِقْ بن صعب الكاهن المشهور، ومن ولد شِقْ هذا كُرْز بن عامر، جدّ خالد بن عبد الله الفسري وكان يدعى في الجاهلية كُرْز الأعتة لشجاعته ومروءته. وكان ابنه أسد بن كُرْز مسوئداً في قومه، وكان يدعى ربّ بجيلة، وهو أحد من حرّم على نفسه شرب الخمر، تنزّهاً عنها. وقد عرض قوم لجار له فأوقع بهم وقعة عظيمة انتصاراً لجاره.

أخبارها في الإسلام ورجالها المشهورون

نزحت طوائف من بجيلة في الإسلام إلى مواطن جديدة في الأمصار، فاستقرّ عظمها في الكوفة واستوطن سائرها البصرة والشام، ولما فتحت الأندلس نزلت جماعة منها مدينة أربونة Narbonne (مرفأً فرنسي على شاطئ البحر المتوسط).

وقد شاركت بجيلة في الفتوح الإسلامية. ولما وجّه عمر بن الخطاب جرير بن عبد الله البجلي لقتال الأعاجم سنة ١٤هـ سأله أن يجمع له بطون بجيلة المتفرقة في أحياء العرب ليشاركوا في الفتوح فأجابته إلى ماطلب، ووجّه عمر يزيد بن أسد البجلي في بعوث المسلمين إلى الشام فاستقر فيها. ولما أحبط بعثمان ابن عفان أرسله معاوية لنصرته ولكنه وصل بعد مقتله، وحين نشب الصراع بين علي بن أبي طالب ومعاوية انحاز إلى معاوية وكان يحرّص القوم على قتال علي.

شجرة نسب بجيلة

حاجب عضدالدوله در شیراز بوده است و احفاد وی در شیراز پراکنده بودند.

عبدالحسین شهیدی

منبع: عمده الطالب، ۱۸۷.

بنی بجیله [= بنی بجلی]، از قبایل شیعی که جمعی از اصحاب و علما و شعرا و جنگجویان از این قبیله برخاسته اند، از اعراب قحطانی هستند. این طایفه منسوب به مادرشان بجیله از ذریه انماربن اراش بن عمرو بن العوث هستند. علمای تبارشناس آنها را نسبت به بجیله، بجلی ضبط کرده اند. این تبار غیر از قبیله دیگر شیعی یعنی بنی بجلی است که آنان را هم منسوب به مادرشان (بجله بدون یاء) بنی بجلی می خوانند و از عرب عدنانی از شاخه های قبیله بنی ازد هستند (= بنی ازد). فرزندان بجیله به شاخه های متعددی تقسیم می گردند از مشهورترین آنها بنی قسر و بنی احمسی و بنی عرینه و بنی العوث می باشند. ابن سعد در الطبقات الكبرى (۳۴۷/۱) تصریح دارد که قبیله بجیله در سال دهم هجری اسلام آوردند و در تفصیل آن می نویسد: جریر بن عبدالله بجلی در سال دهم هجری در رأس یک هیئت صدو پنجاه نفری از مردان قبیله خود در مدینه به خدمت پیغمبر اکرم (ص) رسید و بیعت نمود و حضرت رسول (ص) آنان را به اقامه عبادات و اطاعات از والی اسلامی توصیه فرمودند. شیخ طوسی در رجال خود جریر بن عبدالله بجلی را از اصحاب حضرت رسول اکرم (ص) و نیز از اصحاب حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) ضبط کرده است. سرزمین این قبیله بین یمن و حجاز در دشت عرادات در نزدیکی نجد واقع است و هنگام فتح اسلامی این قبیله به عراق و شام هجرت نمود و برخی از آنان در سرزمین اصلی خویش باقی ماندند و بر اثر جنگهای قبائلی تمامی قبیله بنی بجلی متفرق شدند و کوفه را مسکن خویش قرار دادند. هنگام جنگ قادسیه عمر بن خطاب از زعیم بنی بجلی جریر بن عبدالله خواست تا قبیله بنی بجلی در این جنگ شرکت جویند و شرکت جستند. تعداد زنان قبیله بنی بجلی در این جنگ بیش از تمام قبایل عرب بود و آنها را به بیش از هزار زن یاد می کنند. هنگام تأسیس شهر کوفه (در سال ۱۷ ق) این قبیله محله خاصی را در کنار مسجد اعظم کوفه از برای خود انتخاب نمودند و اکثریت قبیله بنی بجلی کوفه را مسکن خویش قرار دادند و جمع کمی از این قبیله در شام سکنا گزیدند. اینان هنگام ورود حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) به کوفه با حضرت (ع) بیعت نمودند و در جنگ جمل و صفین در صفوف امیرالمؤمنین (ع) می جنگیدند. ولی بعضی از مصادر شیعی مانند المنهج استرآبادی (۸۱) مسجد بنی بجلی را در کوفه از مساجد ملعون می خواند و می نویسد که زعیم قبیله بنی بجلی جریر بن عبدالله بجلی هنگام آغاز جنگ صفین بی طرف بود، حال آنکه مورخان شیعه و سنی اتفاق نظر دارند که بنی بجلی در جنگ صفین در صفوف امیرالمؤمنین (ع) می جنگیدند و ابن مزاحم (م ۲۱۲ ق) در کتاب خود وقعه صفین (۲۰۵) می نویسد حضرت امیرالمؤمنین (ع) در جنگ صفین رفاة بن شداد را

فرمانده قبیله بنی بجیله تعیین نمود. سپس جمعی از شهدای این قبیله را در جنگ صفین نام برده است.

یکی از برجستگان قبیله بنی بجیله زهیر انماری بجلی، مردی شریف و شجاع و از شخصیت های معروف و بزرگان کوفه بود. او در راه به سپاه سیدالشهداء (ع) ملحق گردید و در روز عاشورا فرمانده سپاه میمنه اصحاب الحسین (ع) بود و در زیارت رجیبه و زیارت ناحیه مقدسه از او به تجلیل نام برده شده است و در زیارت ناحیه مقدسه چنین یاد شده است: «السلام علی زهیرین القین البجلی القائل للحسین علیه السلام و قد اذن له فی الانصراف لا والله لا یكون ذلك ابدأ اترك ابن رسول الله صلی الله علیه و له اسیراً فی ید الاعداء وانجوانا لارانی الله ذلك الیوم». (الاقبال ۵۷۳-۵۷۷) و در زیارت رجیبه آمده است: «السلام علی زهیرین القین...» (بحار الانوار، ۷۱/۴۵). همچنین در زیارت ناحیه مقدسه آمده است: «السلام علی نافع بن هلال البجلی المرادی...». بعضی دیگر از رجال این قبیله عبارتند از: ۱) سلمان بن مضارب بجلی پسر عموی زهیر که او نیز به سپاه حضرت سیدالشهداء (ع) ملحق گردید و بعد از نماز ظهر عاشورا به شهادت رسید؛ ۲) عبدالله بن بشر بن ربیع که خود از جنگجویان و پدرش از خطبای معروف کوفه بود. او در جنگ قادسیه شرکت داشت، وی در حمله اولای صبح روز عاشورا به شهادت رسید؛ ۳) سوید بن عمرو بن ابی المطاع بجلی کوفی، وی از شیوخ کوفه و مردی کثیر الصلاة و عابد و زاهد و شجاع بود و در روز عاشورا شجاعت و جلالت بسیاری در رکاب حضرت سیدالشهداء (ع) نشان داد و به فیض شهادت نایل آمد. قبیله بجیله هنگام قیام مختار بن عبیده ثقفی (در سال ۶۷ ق) به خونخواهی از قتله ابی عبدالله الحسین (ع) به مختار ملحق گردیدند و به فرماندهی احمر بن شمیط با بنی امیه جنگیدند.

از برجستگان اصحاب ائمه که از این قبیله برخاسته اند، می توان اینان را نام برد: ۱) اسحاق بن جریر بن یزید بن جریر بن عبدالله بجلی مکنی به ابویعقوب بجلی، محدثان شیعه او را توثیق نموده اند، دارای کتابی در فقه و از اصحاب حضرت صادق (ع) بود؛ ۲) الیاس بن عمرو بجلی، شیخ طوسی او را از اصحاب امام صادق (ع) یاد کرده است دارای کتابی است که جمعی از اصحاب آنرا روایت می کنند؛ ۳) بشر بن سلیمان بجلی، نجاشی می گوید دارای کتابی است، که جماعتی از اصحاب آن را نقل می کنند؛ ۴) جعفر بن بشیر بجلی کوفی، نجاشی وی را از زهاد اصحاب یاد کرده و از آثار وی مسجدی در کوفه است؛ ۵) ابوالقاسم جعفر بن محمد اسحاق بن رباط بجلی، شیخ اصحاب در کوفه. در کتب رجال او را توثیق نموده اند، از مؤلفات وی کتابی در رد بر الواقفه، کتاب نوادر، و کتاب رد بر الفطحیه است؛ ۶) حسن بن رباط بجلی کوفی، از ابی عبدالله (ع) روایت می کند و نیز برادرانش اسحاق بجلی و یونس بن رباط بجلی و عبدالله بن رباط بجلی همگی از اصحاب و برجستگان شیعه هستند؛ ۷) حسن بن سعید بجلی از اصحاب حضرت صادق (ع)؛ ۸) رقیم بن الیاس بن عمرو بجلی کوفی از ثقات اصحاب، وی و پدرش و دو برادرش عمرو

أبو الفضل مسعود بن علي بن الفضل البجاني ، روى عن أبي عبد الرحمن النسائي السنن له كذلك ضبطه الحافظ السلفي .

البجّاوي : بكسر الباء الموحدة وفتح الجيم وفي آخرها الواو - هذه النسبة إلى بجاية ، وهي من بلاد المغرب وإليها تنسب الجمال البجاوية ، منها أبو عبد الله ضمام بن عبد الله العامري البجاوي مولى بني عامر ، أندلسي توفي نحو العشرين والثلاثمائة .

قلت : قوله إن البجاويات منسوبة إليها ليس كذلك ، إنما هي منسوبة إلى بجايا بالمد وهي قبيلة ؛ ذكر ذلك الجوهري .

البجّستاني : بكسر الباء الموحدة والجيم وسكون السين وبعدها التاء المثناة من فوقها وفي آخرها النون - هذه النسبة إلى بجستان ، وهي قرية من قرى نواحي نيسابور ، منها أبو القاسم الموفق بن محمد بن أحمد البجستاني الميداني من أهل نيسابور من أصحاب محمد بن كرام ، كان له قبول عند العامة ، سمع من أبي القاسم بن الحصين نحو سنة عشرين وخمسمائة . م

البجّلي : بفتح الباء الموحدة والجيم - هذه النسبة إلى قبيلة بجيلة ، وهو ابن أنمار بن أراش بن عمرو بن الغوث أخي الأزد بن الغوث ، وقيل إن بجيلة اسم أمهم ، وهي من سعد العشيرة ، وأختها باهلة ، ولدتا قبيلتين عظيمتين نزلت الكوفة ، منها أبو عمرو جرير بن عبد الله البجلي صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم ، توفي بقرقيسيا سنة إحدى وخمسين . وإلى بجيلة حي من سليم منهم عيسى بن عبد الرحمن البجلي ، قاله أبو حاتم بن حبان يروي عن أبي عمرو الشيباني ، والشعبي عداة في الكوفيين . وإلى بجيلة عك أيضاً ، منهم المهيمن بن عبد الرحمن البجلي ، ذكره أبو الحسن بن سميع في الطبقة السادسة من الشاميين .

قلت : قد ذكر السمعاني في البجلي بالتحريك بجيلة حي من سليم ، منهم

al-Rahmān III fit d'Almería, en 344/955, la capitale de la région et y ordonnât l'exécution d'importants travaux d'urbanisme. Sous le règne d'al-Hakam II, la décadence de BadjdjĀna s'accrut, et elle ne fut plus, au Ve/XIe s., qu'un obscur village, tandis qu'Almería devenait la capitale d'un royaume de *taifas*.

Bibliographie : Bakrī, *Descr. de l'Afr. sept.*, texte, 81, trad., 163; Idrīsī, texte, 200, trad., 245; Yāqūt, I, 494-5; Simonet, *Descripción del reino de Granada*, 136-7; E. Lévi-Provençal, *Péninsule ibérique*, 45-8; le même, *Hist. Esp. Mus.*, I, 348 sqq.; E. Lévi-Provençal et E. García Gómez, *Una Crónica anónima de 'Abd al-Rahmān III al-Nāsir*, Madrid-Grenade 1950, § 44.

(A. HUICI MIRANDA)

AL-BĀDJĪ, ABŪ L-WALĪD SULAYMĀN B. KHALAF, remarquable théologien et figure littéraire de l'Espagne du Ve/XIe siècle. Né en 403/1012, il appartenait à une famille de Baṭalyaws (Badajoz) qui avait émigré à Bādġa, la moderne Beja dans le Sud du Portugal (Ibn Bassām, cité par al-Maḳḳarī, *Analectes*, I, 511); il fit ses études à Cordoue, remporta quelque succès comme poète et, en 426/1035, fit un voyage en Orient. Sur les treize ans qu'il passa hors d'Espagne, trois le virent à la Mekke, au service du ḥāfiṣ Abū Dharr al-Harawī, qui s'était formé à Harāt, à Balkh et dans d'autres villes du Khurāsān; al-Bādġī se mit à étudier le *fiqh* malikite et le *ḥadīth* sous sa direction, l'accompagnant régulièrement dans son pays natal des Sarawāt, c'est-à-dire la région montagneuse qui s'étend entre la Tihāma, le Naḍġid et le Yaman. Plus tard, al-Bādġī se rendit à Baghdād où, durant trois autres années, il poursuivit ses études, bien qu'il fût pauvre au point qu'il aurait été obligé de gagner sa vie comme gardien de nuit. Nous entendons également parler de lui à al-Mawṣil, où, selon un récit (al-Maḳḳarī, I, 507; cf. Ibn Bashkuwāl, I, 200, n° 449), il s'adonna durant un an à la théologie scolastique (*kalām*), à Alep, à Damas et en Égypte. Il revint en Espagne vers 439/1047, aussi pauvre que lorsqu'il l'avait quittée, mais avec des idées considérablement élargies. Vers cette époque, à la demande des *fakīhs* espagnols, il soutint une controverse dans l'île de Majorque avec le célèbre Ibn Ḥazm, qui, par la suite, se retira dans la vie privée, et, selon Ibn Sa'īd (*Muḡhrīb*, éd. Caire 1953, I, 405), eut la douleur de voir ses œuvres brûlées. Même après son retour, al-Bādġī exerça un métier, celui de batteur d'or. Parfois, il exerça l'office de notaire ou de *ḥādī* dans des villes de province. Mais sa réputation s'établit progressivement et il mourut riche. Ses rapports avec les maîtres du jour, c'est-à-dire les *Mulūk al-Tawā'if*, lui valurent des critiques à l'époque et semblent devoir être principalement dus au désir d'al-Bādġī de les amener à s'unir et à vivre en paix (al-Maḳḳarī, I, 511). Ses propositions, qu'il fit lui-même, furent en général mal accueillies, sauf à Saragosse, sur la frontière Nord-est, où l'on se rendait clairement compte de la puissance des royaumes chrétiens. Al-Muḳṭadir b. Hūd, qui régna à Saragosse de 1046 à 1081, fit venir al-Bādġī et ce dernier demeura apparemment auprès d'al-Muḳṭadir très longtemps puisque ce fut à Saragosse que parurent ses ouvrages (Ibn Khāḳān, *Kalā'id*, éd. S. al-Harā'irī, 215). Al-Bādġī mourut à Almería en 474/1081, c'est-à-dire la même année que son protecteur.

Si le principal but politique de sa vie ne fut pas réalisé, al-Bādġī écrivit toutefois un grand nombre de livres, y compris un Commentaire (*sharḥ*) du *Muwatta'* de Mālik qui, surtout sous sa forme abrégée (*al-Mun-*

taḳā), jouit d'une large estime. Parmi ses autres ouvrages, ont été édités : 1. une *Réponse* (*Djawāb*) à la Lettre dite « du Moine de France » (*Risālat al-rāḥib min Afransa*), sur laquelle on verra D. M. Dunlop, *A Christian Mission to Muslim Spain in the 11th Century*, dans *al-Andalus*, XVII, 1952, 259-310. La *Réponse* révèle une grande habileté dialectique et s'appuie à plusieurs reprises sur le *ḥalām*. — 2. *L'Épître sur les Définitions* (*Risāla fi l-ḥudūd*), principalement en *fiqh* et en *ḥadīth*, éditée par Djawda Hilāl dans la *Revista del Instituto Egipcio de Estudios Islamicos en Madrid* (*Ṣaḥīfat al-maḥad al-miṣrī*), II, Madrid 1954, section arabe 1-37.

Bibliographie : références dans Brockelmann, I, 419, S I, 743-744; M. Asín Palacios, *Abenḥāzām de Córdoba*, I, Madrid 1927, 200-208.

(D. M. DUNLOP)

BADJĪLA, tribu arabe que l'on considère, avec les *Khath'am*, comme une subdivision des Anmār; la *nisba* est Badġalī. Pour certains, Badġila serait une femme, mais sa place dans la généalogie est vague (cf. Wüstenfeld, *Register zu der genealogischen Tabellen*, 101-3; également *Die Chroniken der Stadt Mekka*, Leipzig 1858, II, 134). Certains généalogistes soutiennent que les Badġila étaient une tribu yéménite; d'autres font d'Anmār le fils de Nizār b. Ma'add b. 'Adnān (Ibn Ḥajar, *Usd al-ghāba*, I, 279, s.v. *Djarīr* b. 'Abd Allāh; Ibn Durayd, éd. Wüstenfeld, 101 sq.). On reprocha parfois à la tribu cette incertitude quant à son ascendance (al-Mas'ūdī, *Muru'ij*, VI, 143). Avec les *Khath'am*, les Tannīm, les Bakr et les 'Abd al-Ḳays, la tribu entreprit une razzia dans le 'Irāq sous Shāhpūr II (310-79), mais quand ce dernier contre-attaqua, elle essuya de lourdes pertes. A l'époque de Muḥammad, on la trouve dans une partie de la chaîne montagneuse de Sarāt, à quelque distance au Sud de la Mekke. Par suite de rivalités avec les tribus avoisinantes et entre les clans des Badġila (tels que les Aḥmas, les Ḳasr, les Zayd b. al-Ḡhawth, les 'Urayna), la tribu se dispersa; un grand nombre de ses membres durent solliciter la protection (*djīwār*) de tribus plus fortes (cf. *Mufaḍḍaliyāt*, éd. C. J. Lyall, I, 115 sq.). Vers la fin de la vie de Muḥammad, *Djarīr* b. 'Abd Allāh al-Badġalī se rendit auprès de lui avec cent cinquante hommes convertis à l'Islam et il fut envoyé à Tabāla pour y briser l'idole Dhū l-Khalaṣa qu'adoraient les Badġila et les *Khath'am*. *Djarīr* s'acquitta de diverses autres tâches d'une manière efficace et, sous Abū Bakr et 'Umar, fut un chef militaire important. Lui et les membres de la tribu des Badġila qui le suivirent semblent avoir été quelque temps des alliés volontaires du calife; aux termes d'un traité conclu avec 'Umar, ils devaient recevoir le quart du butin capturé, soit, sans doute, le quart des terres du Sawād (al-Balāḍhūrī, *Futūḥ*, 253, 267). Mais trois ans après, on leur persuada de renoncer à leurs terres et de recevoir une solde en leurs lieu et place. 'Umar ordonna à des groupes de Badġila qui étaient sous la protection (*djīwār*) d'autres tribus, de rejoindre *Djarīr* (*Mufaḍḍaliyāt*, l.c. et, également *Usd al-ghāba*, l.c.). On signale qu'à cette époque, 'Arfaḍja b. Harthama de Bāriḳ, membre des Azd, bien qu'il ne fût qu'un *ḥalif* des Badġila, en devint le *sayyid*. Khālid b. 'Abd Allāh al-Ḳasrī, qui joua un rôle important dans la dernière période umayyade, appartenait à la tribu des Badġila, bien qu'il y eût un doute chez ses adversaires à ce sujet (cf. I. Goldziher, *Muh. St.*, I, 205).

Bibliographie : Outre les sources citées dans l'article, A. P. Caussin de Perceval, *Essai sur l'Histoire des Arabes avant l'Islamisme*, Paris 1847;

Bacile (Arif Kaki (Lari))

EI (Fr.) I.c., s. 889-890, 1975

(LEIDEN, E.-J. BRILL)